

: NTU «НPI», 2010. – 341 p. **7.** Ivanenko O. V. *Formuvannya potencialu resursozberezhennja social'no-ekonomichnih sistem* O. V. Ivanenko Ekonomika. Finansi. Pravo. – № 8. – 2013. – P. 7-10. **8.** Lir V. E. *Ekonomichnij mehanizm realizacii politiki ene-rgoefektivnosti v Ukraïni* : monografija V. E. Lir, U. C. Pis'menna; NAN Ukraïni; In-t ekon. ta prognozuv. – K., 2010. – 208 p. **9.** Ovsienko O. V. *Energetichna bezpeka: konflikt social'no-ekonomichnih interesiv* O. V. Ovsienko Vis-nik Nacional'noï juridichnoï akademii Ukraïni. Serija: Ekonomichna teorija ta pravo. – 2011. - №1. - P. 55-65. **10.** Rudyka V. I. *Vneshnjaja sreda i ee vlijanie na proizvodstvo produkcii predprijatij koksohimicheskoj promyshlennosti* : monografija V. I. Rudyka. – H. : INZhJeK, 2007. – 127 p.

Надійшла (received) 22.09.2014

УДК 33.338

О.І. ВІНОКУРОВА, асп., Одеський національний економічний університет, Одеса

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено сутність поняття кризи, її основні характеристики, ознаки та властивості. Визначено вплив сучасних криз на стратегічний розвиток підприємств. Запропоновано застосовувати апарат антикризового управління з метою попередження, подолання та ліквідації наслідків криз та кризових явищ на підприємстві. Обґрунтовано доцільність застосування адаптивного виду реструктуризації як ефективний засіб антикризових перетворень підприємств.

Ключові слова: криза, стратегічний розвиток, антикризове управління, підприємство, реструктуризація, діагностування.

Вступ. Небезпека виникнення кризи в сучасних соціально-економічних реаліях існує завжди та її наслідки бувають непередбачуваним. Тому важливо вчасно передбачити, спрогнозувати, розпізнати, а також визначити характер кризи. Розуміння характеру та властивостей кризи, дозволяє знизити гостроту її протікання, скоротити час перебігу, забезпечити безболісне протікання та усунення наслідків.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідженням змісту та природи кризи займалися такі відомі науковці, як М.І. Туган-Барановський, Ш. Ру-Дюфор, Т. Пошан, Е. Мореєн, А.М. Штангерт, Е.М. Коротков, О.І. Копилук, Л.О. Лігоненко, І.О. Бланк та інші. Проте, у сучасній науковій літературі ще не сформувалося загально визнаної точки зору щодо поняття кризи. Однозначно склалася лише думка про те, що криза має циклічний характер та властива капіталістичному способу виробництва [1].

Мета статті. Метою статті є визначення сутності та природи кризи, встановити основні властивості сучасної економічної кризи та її вплив на стратегічний розвиток суб'єктів господарювання на мікрорівні, визначити

© О.І. Винокурова, 2014

необхідність здійснення антикризового управління підприємства.

Матеріали досліджень. У літературі переважають два погляди на сутність поняття «криза», а саме:

- криза як вкрай негативне явище, руйнівна сила якого вносить диспропорції у розвитку будь-якої системи;

- криза як явище, зорієнтоване на руйнування старого та відповідно розвиток нового, тобто кризові явища, навіть, можуть бути позитивними, мають оновлюючі, мобілізаційні властивості, які знаходять свій прояв тоді, коли виникають і активізуються процеси якісного перетворення в суспільстві, коли сприймаються у якості плацдарму для проведення реструктуризації.

Кризу як руйнівну силу розглядав видатний вчений-економіст М.І. Туган-Барановський. Його підхід щодо визначення даної дефініції полягав у тому, що криза - це диспропорційність, анархія виробництва, а диспропорційність в умовах капіталізму вважав випадковістю. Він підкреслював періодичність кризи.

В.О. Василенко зазначав, що криза - це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі (організації), що загрожує її життєстійкості у навколишньому середовищі. В.О. Подольська стверджує, що «криза на рівні підприємства - це форма порушення параметрів життєздатності підприємства, яка проявляє себе протягом певного періоду, характеризується закономірністю та циклічністю виникнення на різних етапах життєвого циклу підприємства, обумовлюється накопиченням протиріч у межах господарської системи та в перебігу її взаємодії з зовнішнім оточенням, має певні наслідки для можливостей його функціонування та розвитку».

З.Є. Шершньова обґрунтовує, що «криза - загальна універсальна фаза будь-якого циклу, період порушення рівноваги». Є.С. Мінаєв і В.П. Панагушин зазначають, що кризові ситуації виникають на всіх стадіях життєвого циклу підприємства і виражаються в коливаннях обсягу виробництва продукції, виникненні труднощів зі збутом продукції, надмірному зростанні заборгованості за податковими платежами та ін.

Гайворонська Ю.Є. надає наступний зміст поняттю: «криза підприємства - це вияв протиріч між показниками розвитку структурних елементів всередині підприємства або елементів зовнішнього середовища, які ставлять під загрозу подальший розвиток підприємства».

Не заперечуючи того, що спади і кризи несуть із собою багато соціально-економічних проблем, уникнути які прагне сучасне суспільство, необхідно відзначити і позитивний їх вплив на якісне вдосконалення економічного зростання. Криза порушує стійкість системи, при цьому радикальним чином її оновлюючи. Стабільний стан і криза виступають постійними антагонізмами в розвитку будь-якої системи, при цьому очисна сила кризи потрібна системі не менше, ніж стабільне існування. Ці дві сторони (криза і стабільність) не можуть існувати одне без одного, це свого роду закон єдності й боротьби протилежностей. Криза так само потрібна системі, що розвивається, як і стабільний стан.

Кризу як потенціал змін розглядав Л. Грінер у розробленій ним моделі життєвого циклу організацій. Він зазначав, що протягом життя, коли організація потрапляє у кризові ситуації, можуть створитися передумови для переходу її в нову фазу розвитку або вона ліквідується.

Кризу як «поворотну крапку до кращого майбутнього» визначають у своїх працях А. Крутік, Ш. Ру-Дюфор, Т. Пошан і Е. Моресен. Розглядаючи вплив кризи на організації К. Ру-Дюфор зазначає, що кризи мають не тільки негативний і руйнівний характер, але й потенціал змін і є для організації основою для навчання. Кризова ситуація характеризується різким переломом у діяльності організації і сумнівами щодо структурних складових, які змушують учасників переглядати власне бачення організації. У цьому плані криза відкриває те, що в нормальній ситуації невидиме, і підвищує ефективність діяльності організації, приводячи в рух трансформаційні сили, які сприяють еволюції.

Деякі науковці-економісти вважають, що дане явище притаманне лише процесам макроекономічного розвитку, а в масштабах фірми чи підприємства, наприклад, існують тільки більш-менш гострі проблеми, що викликані помилками чи непрофесіоналізмом управління. Ці проблеми нібито не свідчать про кризу розвитку, вони не викликані об'єктивними тенденціями, хоча й зумовлені деякими зовнішніми причинами. Такі уявлення односторонні й можуть мати негативні наслідки в управлінні організацією. Якщо з цих позицій розглядати управління всередині підприємства, то при розробці, наприклад, стратегії його розвитку немає необхідності передбачати і враховувати можливість настання кризи [2]. Це є неприпустимим в умовах впливу дестабілізуючих явищ та факторів, що виникають у навколишньому середовищі господарюючих суб'єктів.

Результати досліджень. В Україні протягом останніх 20 років спостерігалось різке посилення кризових явищ. Інфляційні процеси охоплювали всю систему кредитної, фінансової і банківської діяльності, спостерігалось зниження ділової активності підприємств, збільшення потоків міграції робочої сили до інших країн, зростання частки тіньової економіки [3]. Криза мала системний характер, стосувалася всіх сфер життя суспільства: економічної, політичної та соціальної. Сучасна криза, що виникла в Україні, зумовлена багатьма чинниками, в тому числі її поглибленню спричинила непередбаченість і невміння передбачати, попереджати та протистоювати руйнівному впливу кризи на макро- і мікроекономіку.

Макроекономічна криза, що набула перманентного характеру в Україні, неминуче вплинула на стан суб'єктів господарювання на мікрорівні. Так, в силу сформованої стійкої кризи платежів абсолютна більшість підприємств переробної промисловості України легко підпадають під критерії визнання їх банкрутами. Причини криз підприємств переробної промисловості багато в чому схожі з причинами криз підприємств інших галузей промисловості. Але існує ряд специфічних особливостей господарювання, які властиві тільки підприємствам даної галузі України. До головних особливостей відносяться низький рівень

рентабельності підприємств, значний знос устаткувань та обладнання, низький рівень фондівддачі, відсутність налагодженої сировинної бази та ін.

В умовах стійкої економічної кризи в Україні особливої актуальності набуває застосування теоретичних та практичних аспектів антикризового управління. Головна мета антикризового управління - підвищення ефективності господарювання та конкурентоспроможності підприємства шляхом розробки і реалізації заходів, які попередять виникнення негативних кризових явищ, при будь-яких економічних потрясіннях. При цьому поставлена мета буде реалізована шляхом виявлення та мінімізації ризиків, тобто завдяки зменшенню або подоланню протиріч з боку зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства.

В умовах функціонування ринкових перетворень будь-яке управління підприємством, в тому числі антикризове, повинно мати стратегічний характер. Стратегія антикризового управління - стратегія розвитку підприємства, спрямована, в першу чергу, на недопущення настання кризи для забезпечення подальшого стійкого розвитку підприємства.

З результатів проведених досліджень теоретичних і практичних аспектів антикризового управління підприємства можна зробити висновок про те, що жодна антикризова програма не може обійтися без використання таких ефективних інструментів, як *реструктуризація та діагностування*. Як засіб реалізації антикризового управління підприємством, саме за допомогою реструктуризації та діагностування представляється можливим провести комплексні перетворення як внутрішнього середовища організації, так і забезпечити його конкурентоспроможність в навколишньому ринковому господарстві.

Для якісного проведення антикризового управління, перш за все, необхідно провести діагностування стану підприємства, тобто ідентифікувати ситуацію, що склалася, а потім визначити ступінь її кризовості, що дозволить запобігти можливості виникнення негативних явищ, здійснити своєчасний контроль та ефективне управління підприємством.

Діагностування підприємства передбачає цілеспрямоване оцінювання ретроспективного, поточного та перспективного станів підприємства з метою виявлення проблем, загроз та можливостей середовища функціонування, розроблення відповідних управлінських заходів та прийняття адекватних рішень. Діагностика є невід'ємною складовою системи менеджменту підприємства і реалізується при виконання функцій управління, є базою для створення методів управління та ухвалення управлінських рішень, а також формує інформаційну базу функціонування різноманітних сфер підприємства. Якість та точність «діагнозу» проблем на підприємстві визначає характер подальших заходів та дій, що зумовлює виключну важливість інтерпретації отриманих результатів [4].

Необхідно уточнити, що в рамках здійснення антикризового управління діагностування повинно мати випереджаючий характер, тобто має бути націлене на неперервне спостереження за станом суб'єкта господарювання та головних елементів господарської системи з метою прогнозування та передбачення кризових явищ, які здатні внести дисфункції в діяльність підприємства та окремих його

елементів та завадити досягненню поставлених генеральних стратегічних цілей. Тому, на думку автора статті, діагностуванню властивий превентивний характер в процесі здійснення стратегічного антикризового управління.

Реструктуризація являє собою сукупність організаційно-правових, фінансово-економічних та виробничо-технічних заходів, що підвищують конкурентоспроможність і ефективність господарювання суб'єкта підприємницької діяльності відповідно до вимог внутрішнього та зовнішнього середовища і виробленою стратегією його розвитку. Даний підхід має комплексний характер щодо здійснення реструктуризаційних заходів з метою запобігання та управління кризовими явищами у всіх сферах діяльності, а не проведення поодиноких реорганізаційних заходів, що необхідні вітчизняним підприємствам для адаптації до мінливих ринкових умов господарювання [5, С. 24].

На думку автора, в рамках здійснення антикризового управління необхідно виділяти такі види реструктуризації, як стратегічну та операційну (реактивну) реструктуризацію. Стратегічна реструктуризація забезпечує довготермінову конкурентоспроможність, для досягнення якої необхідне визначення стратегічної мети підприємства, розробка стратегічної концепції розвитку, а також напрямів і інструментів реалізації цієї мети. При здійсненні стратегічної реструктуризації все починається з визначення місії компанії, що дає змогу обґрунтувати її існування, напрям розвитку, сферу та специфіку діяльності. Операційна (реактивна) реструктуризація передбачає істотну зміну структури компанії у випадку виникнення та загострення кризового становища на підприємстві, яке загрожує банкрутством. Метою операційної (реактивної) реструктуризації є фінансове оздоровлення та поліпшення або відновлення платоспроможності підприємства, фінансово-економічний стан якого характеризується як кризовий, шляхом реактивного реагування та застосування дієвих заходів щодо подолання кризи на підприємстві.

Стратегічна реструктуризація передбачає такі способи її здійснення, як адаптаційна реструктуризація, організаційна реструктуризація, реінжинірингова реструктуризація. Операційна реструктуризація здійснюється за допомогою наступних способів: реструктуризація функцій поточного управління, фінансово-санаційна реструктуризація.

Залежно від того, який вид і спосіб реструктуризації планується здійснити, керівництво підприємства має можливість вибрати і застосувати із значного арсеналу інструментів антикризового управління, саме той який найбільш відповідає меті проведеного стратегічного перетворення.

Необхідно зазначити, що найбільш актуальною в сучасних умовах є адаптаційна реструктуризація підприємства як комплекс заходів збереження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на ринку через зміни умов внутрішнього і зовнішнього середовища під впливом глобалізаційних процесів в економіці України. *Адаптаційна реструктуризація* являє собою ряд «м'яких» коригувань поточної діяльності підприємства відповідно до мінливих вимог ринку, передбачає здійснення перетворень в організації, спрямованих на створення

функціональної структури підприємства, адекватної функціональній структурі макроекономічної системи і дозволяє досягти оптимального балансу між ефективністю організації та стійкістю її положення на ринку. Суть адаптивної реструктуризації полягає в перетворенні таких складових елементів управлінської системи як виробництво, маркетинг, кадри, та відповідно до цього, включає у себе проведення маркетингової, кадрової та реструктуризацію потенціалу виробництва. На рис. 1 наведено перелік рекомендованих інструментів антикризового управління підприємством з метою проведення адаптаційної реструктуризації суб'єктів господарювання (див. рис. 1).

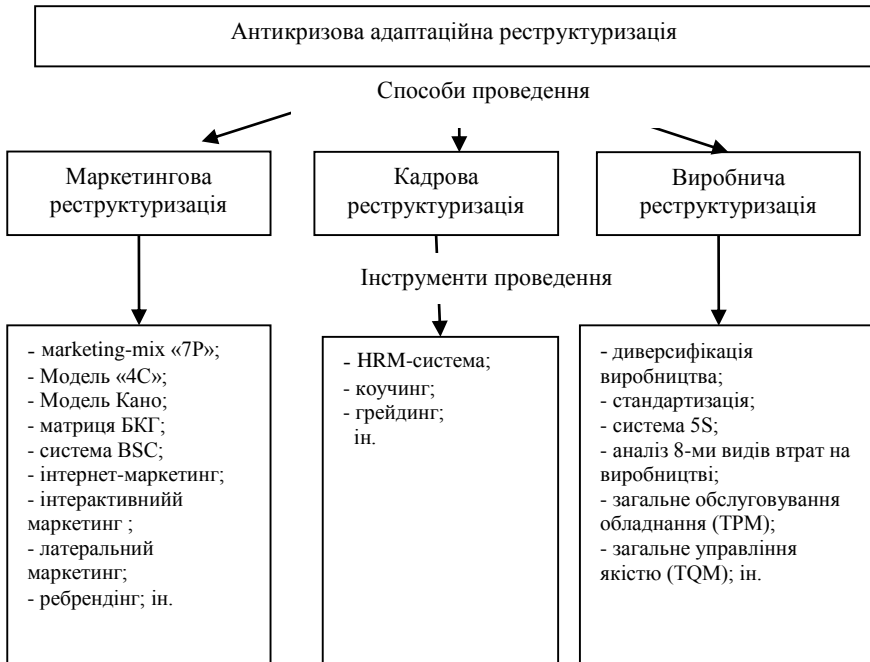

Рис. 1 - Сучасні інструменти антикризової адаптаційної реструктуризації

Маркетингова реструктуризація може бути проведена із використанням наступних сучасних антикризових інструментів:

- marketing-mix «7P» - це більш сучасна, вдосконалена маркетингова концепція «4P» (Product, Price, Place, Promotion), доповнена елементами «People» - виробники і постачальники, продавці і покупці товару; «Process» - процеси надання послуг; «Physical evidence» - фізичні характеристики;

- модель «4С» - дана модель націлена на своїх споживачів, на їх бажання і переваги, на спільне співпрацю та неодмінне отримання від них

зворотного зв'язку, щоб надалі покращувати свої продукти і послуги, а також механізми їх просування;

- модель Кано - один із інструментів управління якістю. Це метод, який використовується для оцінки емоційної реакції споживачів на окремі характеристики продукції. Отримані з його допомогою результати дозволяють управляти задоволеністю і лояльністю споживачів;

- матриця БКГ - застосовується в маркетингу для аналізу актуальності продуктів компанії, виходячи з їх становища на ринку щодо зростання долі на ринку даної продукції та займаної обраної для аналізу компанією частки на ринку. Дана матриця допомагає виконанню двох функцій: прийняття рішень про намічені позиції на ринку і розподілу стратегічних коштів між різними зонами господарювання в майбутньому;

- система BSC (Balanced Scorecard) - це система стратегічного управління організацією на основі вимірювання та оцінки її ефективності по набору показників, підбраному таким чином, щоб врахувати всі суттєві з точки зору стратегії аспекти діяльності. Система BSC транслює місію і загальну стратегію організації в систему чітко сформульованих цілей і завдань, а також взаємопов'язаних монетарних і немонетарних показників, що визначають ступінь досягнення даних установок в рамках чотирьох основних проєкцій: «Фінанси», «Клієнти (Маркетинг)», «Внутрішні бізнес- процеси», «Навчання і зростання»;

- інтернет-маркетинг - є складовою електронної комерції. Його також називають online-маркетингом. Він може включати такі частини, як інтернет-інтеграція, інформаційний менеджмент, PR-служба роботи з покупцями та продажу. Електронна комерція та інтернет-маркетинг стали популярними з розширенням доступу до інтернету і являють собою невід'ємну частину будь-якої сучасної маркетингової компанії;

- інтерактивний маркетинг - це форма прямої маркетингової діяльності, що передбачає зв'язок маркетингу і клієнта методом діалогу в режимі реального часу на протязі 24-х годин на добу і дозволяє найбільш повно з'ясувати запити споживача і задовольняти їх способами більш ефективними, ніж це можуть робити конкуренти;

- латеральний маркетинг - це технологія розробки нових товарів, нових ідей, не "всередині певного ринку», а за його межами. Це нестандартний підхід в маркетингу, протилежний вертикальному маркетингу, заснованому на теорії сегментування і позиціонування. Такий підхід дає можливість компаніям домогтися більшого успіху, оскільки результатом латерального маркетингу є створення нового ринку, а значить і отримання більшого прибутку;

- ребрендинг - активна маркетингова стратегія, включає комплекс заходів щодо зміни бренду (як компанії, так і виробленого нею товару), або його складових: назви, логотипу, слогану, візуального оформлення, зі зміною позиціонування. Проводиться в руслі зміни концептуальної ідеології бренду. Передбачає, що в компанії (продукті) відбулися досить істотні зміни;

Для здійснення кадрової реструктуризації можливо застосовувати наступні сучасні антикризові інструменти:

- HRM-система (Human Resource Management) – автоматизована

комплексна система управління персоналом, призначена для управління персоналом, але їх функціональність ширше, ніж у систем автоматизації кадрових операцій. Продукти цього класу дозволяють працювати не тільки з кількісними (кадровий облік, штатний розклад, документообіг, облік робочого часу і відпусток, пенсійного та військовий облік, зарплата, податкові виплати, надбавки та відрахування і т.п.) контурами, а й з якісними показниками персоналу. Основне її завдання - залучити й утримати цінних для компанії фахівців. HR-контур забезпечує автоматизацію таких функцій, як мотивація персоналу, ведення «профілів компетенцій співробітників», «управління кар'єрою», оцінка персоналу, управління навчанням (підвищення кваліфікації), дистанційне навчання, аналіз ефективності персоналу, аналіз відповідності співробітника займаній посади, планування потреби в персоналі та руху персоналу, формування кадрового резерву;

- коучинг (від англ. coaching - навчання, тренування) - інструмент

особистісного та професійного розвитку. Як засіб управління - це інструмент взаємодії керівника і підлеглого, спрямований на найбільш ефективне рішення поставленої задачі. Замість інструкцій керівник задає підлеглому декілька питань, в результаті чого з'ясовується, наскільки правильно співробітник зрозумів поставлене завдання, які можуть у нього з'явитися труднощі при виконанні завдання, що необхідно співробітнику для виконання цього завдання, з'ясовуються окремі нюанси, пов'язані з цим завданням. Коучинг відрізняється спрямованістю мотивації. Завдання коучингу, як і будь-який інший системи управління - домогтися від працівників максимальної ефективності, досягнення певної мети, нових, позитивно сформульованих результатів у роботі;

- грейдинг - угруповання посад за певними критеріями (класифікація,

ступінь відповідальності, результативність, вплив на бізнес-результат) з метою побудови системи мотивації. Грейдерування - це позиціонування посад, тобто розподіл їх в ієрархічній структурі підприємства відповідно до цінності даної позиції для підприємства. Суть грейдингу полягає в зіставленні внутрішньої значущості посад для організації (внутрішня цінність) з цінністю цієї роботи на ринку.

Виробнича реструктуризація проводиться із використанням таких новітніх антикризових інструментів, як:

- диверсифікація виробництва - це одночасний розвиток безлічі

пов'язаних видів виробництва, збільшення асортименту вироблених виробів одним підприємством, концерном і т.п. Диверсифікація виробництва застосовується для підвищення ефективності виробництва, збільшення прибутку підвищення економічних показників і запобігання банкрутства.

- стандартизація - це діяльність по встановленню норм, правил і

характеристик з метою забезпечення безпеки продукції, робіт, послуг (об'єктів стандартизації) для довкілля, життя, здоров'я та майна, технічної та інформаційної сумісності, а також взаємозамінності продукції, якості продукції та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки і технології, єдності вимірювань, економії всіх видів ресурсів, безпеки господарюючих суб'єктів з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій;

- система 5S (Seir - «сортування», Seiton - «дотримання порядку»,

Srifo - «утримання в чистоті», Seiketsu - «стандартизація», Shitsuke - «вдосконалення») - це метод організації робочого простору, метою якого є створення оптимальних умов для виконання операцій, підтримки порядку, чистоти, акуратності, економії часу та енергії. 5S є інструментом бережливого виробництва, японської організації виробництва Kaizen. Порядок і чистота на робочому місці, а не «впорядкований хаос», є основою всіх поліпшень, підвищення продуктивності та якості в промисловому виробництві та інших галузях [6];

- аналіз 8-ми видів втрат на виробництві - передбачає аналіз наступних втрат на виробництві: 1) очікування - простоювання унаслідок браку матеріалів, відсутності інформації, поломки верстатів або недоступності працівників; 2) перевиробництво - виробництво виробів або інформації в кількості більшій, ніж того вимагає замовник. Перевиробництво, в свою чергу, веде до інших видів втрат - запасам готових виробів, необхідності їх транспортування, очікуванню продукції на складі і т.д.; 3) транспортування - це переміщення матеріалів, напівфабрикатів або готових виробів, яка не додає цінності продукту або послуги; 4) зайва обробка - виконання операцій або завдань, які не додають цінності продукту або послуги з точки зору замовника. Втрати зайвої обробки найважче визначити, тому що найчастіше вони виникають через нерозуміння вимоги замовника або тому, що "ми завжди так робили". Другим джерелом зайвої обробки можуть бути вимоги галузевих стандартів, і, на жаль, в такому випадку уникнути втрат вкрай важко; 5) запаси - це будь-які матеріали, напівфабрикати або готові вироби в кількості більшій, ніж це необхідно для здійснення процесу. Надлишок запасів вимагає складування і ресурсів для його здійснення, а також призводить до інших видів втрат; 6) дефекти - виготовлення продуктів, надання послуг, що не відповідають вимогам замовника, а також заходи щодо усунення цих дефектів; 7) зайві рухи - це будь-які людські рухи, які не додають цінності продукту або послуги; 8) невикористаний або нереалізований людський потенціал - це виняток особистих якостей, знань, умінь і навичок співробітника з виконуваної ним роботи;

- Загальне обслуговування обладнання, TPM (англ. Total Productive Maintenance, TPM) — концепція менеджменту виробничого обладнання, націлена на підвищення ефективності технічного обслуговування. Метод Загального догляду за обладнанням побудований на основі стабілізації і

безперервному поліпшенню процесів технічного обслуговування, системи планово-попереджувального ремонту, роботи за принципом «нуль дефектів» і систематичного усунення всіх джерел втрат. В системі Загального догляду за обладнанням мова йде про обслуговування засобів виробництва як інтеграції процесів експлуатації та технічного догляду, ранню участь ремонтного персоналу в розробці графіків обслуговування устаткування і точному обліку стану обладнання;

- Загальне управління якістю (TQM) - ([англ.](#) Total Quality Management, TQM) – загальноорганізаційний метод безперервного підвищення якості всіх організаційних процесів. Головна ідея TQM полягає в тому, що компанія повинна працювати не тільки над якістю продукції, але й над якістю організації роботи в компанії, включаючи роботу персоналу. Постійне паралельне удосконалення 3-х складових: якості продукції, якості організації процесів, рівня кваліфікації персоналу. Дозволяє досягти більш швидкого і ефективного розвитку бізнесу.

Наведена сукупність антикризових інструментів щодо здійснення адаптаційної реструктуризації допомагає з наявного арсеналу інструментів вибрати найбільш доцільні, які відповідатимуть специфіці промислового підприємства, а також визначеному способу проведення реструктуризації. Від правильності вибору антикризових інструментів з метою здійснення реструктуризації залежить ефективність проведення стратегічних перетворень підприємства.

Висновки. Отже, проведені дослідження існуючих теорій кризи та антикризового управління дозволяють зробити висновок, що під час перебування суб'єкта господарювання в кризовому стані або в разі своєчасного виявлення загрози настання кризи, на підприємстві відбувається активний процес по усуненню несприятливого кризового явища, а саме: аналіз і діагностування стану внутрішнього та зовнішнього середовища, виявлення факторів, які впливають на діяльність підприємства та спричинили виникненню небажаного явища, активно розробляються антикризові заходи. Тобто відбувається активізації всіх функцій управління: аналіз, облік, контроль, планування, регулювання. Це не означає, що кризу необхідно розглядати з позитивної точки зору, як сприятливе явище, однак це вказує на активізаційні властивості кризи та на своєчасний перехід до оперативних антикризових дій на підприємстві. Необхідно також зазначити, що в умовах невизначеності господарювання постійно існує ризик виникнення кризового явища, що зумовлено безперервним впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які досить часто невідомі або відомі не повністю для керівництва підприємства. Тому на кожному підприємстві повинна постійно діяти система антикризового управління, яка буде спрямована на вивчення факторів екзогенного та ендогенного походження в режимі «нон-стоп», адаптацію компанії до постійно мінливих умов функціонування і вдосконалення всіх бізнес-процесів для поліпшення спроможності суб'єкта господарювання, а

також стійкості щодо впливу несприятливих чинників. Це ще раз доводить, що кризи мають попереджуючі властивості, а також змушують керівництво підприємства постійно «тримати руку на пульсі».

Список література: 1. Крюков А.Ф. О циклах производственно-экономического развития // Менеджмент в России и зарубежом. – 2000. – № 36. – С. 57-61. 2. Коротков Э.М. Антикризисное управление / Э.М. Коротков. - М.: ИНФРА-М, 2003. - 432 с. 3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2013. – 576 с. 4. Мельник О.Г. Системно-орієнтована діагностика діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - №1 (103) – С. 143-150. 5. Ковалев А.И. Управление реструктуризацией предприятия / А.И. Ковалев. - Киев: АВРИО, 2006. – 368 с. 6. Новик Е.В. Повышение эффективности предприятий машиностроительного производства на базе концепции 5s и методов управленческого учета / Е. В. Новик, Г. И. Сычева. // Вестник ЮРГТУ (НПИ), 2012. - № 5 – С. 64-68.

Bibliography (transliterated): 1. Krjukov A.F. O ciklah proizvodstvenno-jekonomicheskogo razvitija // Menedzhment v Rossii i zarubezhom. – 2000. – № 36. – P. 57-61. 2. Korotkov Je.M. Antikrizisnoe upravlenie / Je.M. Korotkov. - M.: INFRA-M, 2003. - 432 p. 3. Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovy'she Ukrainy` v 2013 roci : Shhorichne Poslannya Prezy`denta Ukrainy` do Verxovnoyi Rady` Ukrainy`. – К. : NISD, 2013. – 576 p. 4. Mel'ny`k O.G. Sy`stemno-oriyentovana diagnosty`ka diyal`nosti pidpry`yemstva // Aktual`ni problemy` ekonomiky`. – 2010. - №1 (103) – P. 143-150. 5. Kovalev A.I. Upravlenie restrukturizaciej predpriyatija / A.I. Kovalev. - Kiev: AVRIO, 2006. – 368 p. 6. Novik E.V. Povyshenie jeffektivnosti predpriyatij mashinostroitel'nogo proizvodstva na baze koncepcii 5s i metodov upravlencheskogo ucheta / E. V. Novik, G. I. Sycheva. // Vestnik JuRGTU (NPI), 2012. - № 5 – P. 64-68.

Надійшла (received) 22.09.2014

УДК 519.86 : 631.145.001.76

В.О. БАБЕНКО, канд. техн. наук, доц., Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Пропонується вирішення задачі ідентифікації моделі управління ІІ переробних підприємств АПК, вибір математичних методів та розробка відповідного алгоритму рішення на підставі дослідження різних підходів до розв'язку задач побудови моделей для різних класів об'єктів, способів їх опису, використовуваних сигналів при різних підходах і алгоритмах ідентифікації та інших проблем побудови й аналізу моделей процесів або систем.

Ключові слова: апостеріорна ідентифікація, управління інноваційними процесами, економіко-математичне моделювання, дискретна динамічна система, ризики АПК.

© В.О. Бабенко, 2014